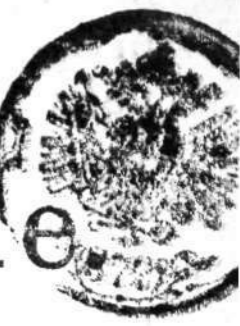

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. novembra 1875.

O b s e g: Popis sedanjega gospodarstva na nekaterih Kranjskih planinah. (Konec.) — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Zdravniška stvar. — Jezikoslovna drobtinica. — Govor posl. Hermana v seji Dunajskega drž. zbora 24. oktobra t. l. — Kratkočasnice. — Policijski komisar. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Vabilo

gospodom družbenikom c. kr. kmetijske
družbe Kranjske

v občni zbor v Ljubljani

24. novembra 1875.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri
dopoldne.)

Program obravnave:

1. Začetni govor predsednikov.
2. Poročilo o delovanju glavnega odbora.
3. Predlog družbenega računa za leto 1874., proračuna za leto 1875. in pa družbenega inventara.
4. Poročilo in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov, gledé na §. 19 družbenih pravil.
5. Poročilo o oskrbovanju družbenega vrta.
6. Poročilo o družbini učilnici podkovstva in živinozdravništva z ozirom na ravno zdaj preteklih 25 let.
7. O potrebi novega omestja kmetijskih podružnic.
8. Priporočilo dr. Lukas-ove potne sadne sušilnice.
9. Volitev družbenega prvosednika in tajnika, katerih opravilstvo je po §. 22 družbenih pravil letos izteklo, — potem volitev namestnika prvosednikovega namesto umrlega gosp. dr. Coste, — in pa volitev enega odbornika ali pa dveh odbornikov v tem primerljeji, ako se prvosednikov namestnik izmed sedanjih odbornikov izvoli.
10. Volitev častnih in dopisovalnih družbenikov.

Na ogled se razpostavijo v tem zboru mnogo hvaljena nova dr. Lukas-ova popotna sadna sušilnica in pa morebiti še kak drug kmetijsk pridelek ali pa kako kmetijsko orodje, če to ali uno za poslanje s tem vljudno naprošene podružnice ali posamezni družbeni udje v razstavo pošljejo.

Opomba. Opravilno poročilo glavnega odbora in pa družbeni račun za leto 1874 sta gospodom družbenikom 10 dni pred zborom v družbeni pisarnici na ogled razpoložena.

Glavni odbor c. k. Kranjske kmetijske družbe.

V Ljubljani 24. oktobra 1875.

Gospodarske stvari.

Popis sedanjega gospodarstva

na nekaterih Kranjskih planinah.

Iz poročila gosp. Jan. Mesarja, družbi kmetijski poslanega.

(Konec.)

III.

Stanarije v Gozdu pod Snežnikom na Notranjskem.

Ker se tukaj sirarstvo nekako podobno, vendar za spoznanje bolje, kakor na Nanosu, opravlja, in ni ravno bistvenih razločkov, ne bom o tem več govoril, ampak le o nekaterih drugih planinskih razmerah nekoliko poročal.

Ves ta gozd je razen tega, kar se ga ima opravičenim kmetom za odškodovanje dati, lastnina kneza Schönburga. Paša je vrlo dobra, le bolj po gozdu, goličav nič kaj ni.

Planinsko gospodarstvo v Gozdu obsega 10 stanarij ali ovčarij skupaj za 7800 ovác ali 195 kvarnarjev, ker 40 ovác na 1 kvarnar štejejo, namreč:

Stanarija Kobijak za	15	kvarnarjev,
„ Mrzla Jama za	15	„
„ pri Hiši za	20	„
„ Šladka voda za	20	„
„ Črni dol za	30	„
„ Črna Draga za	16	„
„ Grčeveč za	15	„
„ Mala Padeženica za	20	„
„ Zaknovec za	24	„
„ na Vilah za	20	„

Poslednji stanariji pa zdaj že 7 let nobenega najemnika ni, ker je Knežanom itd. ta del gozda v odškodovanje odmerjen, pa ga nočejo poslužiti se, in tako paša nekako v nič pride.

Naprava imenovanih ovčarij je kaj pomanjkljiva; zunaj bornega, sèm ter tje namesti trdne stene le z bukovimi vejami zadelanega sirarskega stanú ni nobenega družega podstrešja, le če oni prt imenovati hočeš streho, katerega na kole razpnejo, da v deževji molzejo pod njim; nad glavami so sicer zavarovani, al od vseh 4 strani jim dež in veter lahko nagaja; pri nekaterih stanarijah pa še tega nimajo. Hleva ni nobenega. Uboga živina je tedaj tudi v mrzlih deževnih nočeh na pro-

stem; mleko in meso zgublja ter od vednega kašlja se nič kaj prav spočiti ne more!

Ker te stanarije ovčjerejci v ondotni okolici vselej le za eno samo leto v najem dobivajo, ni upanja, da bi najemniki sami kaj novega, bodi-si še tako potrebnega, napraviti ali pa kaj starega znatno popraviti hoteli boječ se, da ne bi prihodnje leto morebiti še kdo drug njihove poboljšave užival. Treba bi tedaj bilo, da bi gospod knez sam povsod dostojne hleve napravil, in če bi tudi najemščine še več bilo kot le za obresti od založenega kapitala, bi se vendar še najemniki s primerno večim vžitkom od stanarij hvaliti zamogli.

Vsaka teh ovčarij daje se posebej v najem za eno leto in sicer po poti dražbe; le malokdaj se tudi kaj pod roko narediti dá.

Če en sam ovčjerejec nima zadosti ovác, da bi vso pašo, ki pripada eni stanariji, ž njimi povžiti mogel, jih več vkup se za najem ene in iste ovčarije pogovori, ki potem neko družbo brez pisanih pravil, le kar na moško besedo, osnujejo, nekako tako, da pastirja vsak za svoje ovce posebej plača, najemščino, sirarja in njegovega pomagača pa skupno po primeri ovčjih glav plačujejo. Mlečnih izdelkov, skute in sira, pa si ne delijo po glavah, ampak bolj natančno na podlagi tega, kolikor ovce vsacega gospodarja mleka imajo.

Čez 14 dni potem, ko so ovce v Gozd odšle, pridejo namreč družniki tje, pomolzejo zvečer ovce, tehtajo mleko vsacega gospodarja posebej, in za spomin številke, ki imajo o svojem času merodajne biti za razdelitev sira, brez vseh drugih zapisnikov le koj na steno ali na kako orodje vrežejo.

V Gozdu so ovce od spomladi od sv. Helene do malega Šmarna, in zdaj jim gospodar kje v dolini pašo oskrbeti mora do sv. Andreja. Ta čas, kdor si ovác v hlevu prerediti ne upa, jih navadno žene v Istro, kjer jim po potrebi eno ali več stanij kupi, to je, ograjenih prostorov za pašo čez zimo. Iz Istre pridejo pa o sv. Heleni spet domú, kjer ostanejo le dva dni, da jih ostrižejo, ter jih potem zaženejo zopet v Gozd na pašo; ko se vrnejo iz Gozda, jih v drugo strižejo.

Kakor se mi zdi, se stroški s takim vednim preselevanjem po ptujem zeló narastejo, vzlasti, ker so pastirji tudi prav dobro plačani; vendar se vžitka pa tudi obilno nabere, kajti precej vrže skuta, sir, volna in pa jagnjeta, katera koj v Istri po 3, 4 do 5 gold. par poprodajo.

Pri kuhanji sira se zeló varujejo, kaj prida greti ga, da bi maščoba ne izstopila, katero pa vendar potlej po nerodnem, s prehitrim, rekel bi, togotnim ubijanjem žmitka izbijejo, tako, da je je lepo (ali prav za prav grdo) še na siratki nastavljeni v posodi videti za pse, katerih marsikatera čeda po 8 do 12 zavolj volkov v varstvo ima.

Políc za sir tudi tukaj v planini nič nimajo, ampak kakor na Nanosu se sir kisa in varuje svoje teže drug na drugem v sirnicah; domú pripeljanega pa tukaj vendar razložé po policah, sém ter tje tudi le koj po tleh. In zdaj, ko je sir čez dolgo časa beli dan zagledal, je toliko bolj podvržen spridenju, kolikor manj se je poprej na njegov prihodnji obstanek ozir jemalo; zato se vidi toliko napokanih, drobečih se, nagnjatih, črvivih hlebov, ki so žalostna spričala, da se je o marsičem jako pomanjkljivo ravnalo ž njimi.

Zdravniške stvari.

Najbolja in najhitrejša pomoč, kedar se kdo opeče ali opari.

Če se komu nesreča primeri, da se hudo opeče ali opari, pa ne vé kaj storiti, se s tem zamudi pomoč

zoper nasledke te nesreče, ki so včasih, če je opekline ali oparnina zeló razširjena, prav nevarni. In vendar je vsaki hiši dobra pomoč zoper to pri rokah, ki se je vsak brez pomislika poslužiti sme, dokler ne pride zdravnik. Ta pomoč je navadno milo (žajfa). Nastrži več ali manj mila, primešaj mu nekoliko vode, da je zmes gosta kakor kaša, in to debelo namaži na kakošen prt, pa položi na opeklino. Bolečina kmalu potem odjenja. Če se pa spet ponovi, naj se naredi druga taka oveza. To prosto zdravilo zadostuje večidel samo, in sicer tako, da, če ga brž rabiš, se še mehurji ne naredijo. Če pa je opekline globokeje segla, naj se tej milnici (žajfnici) nekoliko kapljic arnikne tinkture dodá. — Dobra pomoč, da se pri opeklinah bolečine potolažijo, je po mnogih skušnjah tudi vata, ki se s kosmato stranjo na debelo položi na opeklino; al vendar jo prekosi še milo. —

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

VII.

(Dalje.)

Tako se tedaj morejo tudi čebele še neobhojenih družcev in tretjičev zedinovati s panji, kateri že sprasene ali rodovitne matice imajo, in sicer prav brez vse nevarnosti, kajti to združevanje se zgodi prav po narurni postavi. Mene je namreč ravno to napeljalo, ker sem večkrat opazoval, kako so se čebele same po sebi zedinovale. Prav velikokrat sem videl, da mi je kak drujec ali tretjič pri plemenjenji matico zgubil. Čebele so proti večeru nepokojne postale, žalostne so sém ter tje letale in kraljice iskale, na zadnje so se pa v celih vrstah k sosedu preselile, kateri je že sprašeno matico imel, in nobeni se ni nič žalega zgodilo. Nehoté sem toraj sam pri sebi premišljevali začel: kaj, ko bi bil jaz danes zjutraj temu panju, ki je zdaj matico zgubil, kaki dve ali tri žlice čebel vzal in jih njegovemu sosedu dal, ki je že obhojen, gotovo bi mi bil sosed vse te čebele poklal, zakaj jih pa zdaj tako prijazno in usmiljeno sprejema? Gotovo zato, ker so zdaj sirote brez matice, zjutraj so jo pa še imele. Kaj veljá, da se dajo tudi čebele še nesprašenega drujca ali tretjiča z vsakim že obhojenim panjem, naj bo že prvic, drujec, tretjič ali izrojenc, če se poprej nesprašenemu drujcu ali tretjiču vse matice poberó, brez nevarnosti zediniti?

Začenjam toraj poskušnje delati, in koj sem se prepričal, da se nisem zmotil, in zdaj že več let samo na ta način take čebele združujem, posebno takrat, če vsem panjevem rojev ne vzamem, ampak nekaterim prostovoljno rojiti pustim, pa se mi prav nikoli nič ne skoljejo. Bolj zgodnje drujce in tretjiče vse pustim, čeravno so eni bolj majhni, da se mi obhodijo, potem jim pa čebele bolj poznih drujcev in tretjičev pridajem, da jih tako zboljšujem. Večkrat se mi je že prigodilo, da sem imel po 3, 4 ali pa še več tacih poznih drujcev in tretjičev na en dan; ker se pa taki roji skupaj vzamejo, sem vse skupaj v en sam dzierzonziran panj spravil, v katerega sem pa poprej polno praznih satov obesil. Tako sem imel iz vseh treh ali štirih rojev le enega samega velikega. Čez noč so mi čebele večidel že vse matice pokončale, razen ene; zjutraj sem še tisto poiskal, odpravil, in potem sem začel čebele tistim panjevem dajati, katerim sem hotel, enemu več, enemu manj, kakor mi je kazalo.

Ako se mi ne poljubi, da bi satove, na katerih se-